

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU GIEDRAIČIŲ KAPINĖSE VYKDANT REKONSTRUKCIJOS DARBUS TYRIMO

2024 m. gruodžio 23 d. Nr. (24)SN-193)SP-90

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – ir Tarnyba) 2024 m. rugpjūčio 27 d. buvo gautas pareiškėjos (*duomenys neskelbtini*) (toliau – Pareiškėja) skundas dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu Giedraičių kapinėse (toliau – Kapinės) vykdant rekonstrukcijos darbus ir neužtikrinant prieinamumo (toliau – Skundas).

Pareiškėja Skunde rašo, kad Kapinėse vykdant takų rekonstrukciją, nebuvo atsižvelgta į asmenų su negalia poreikius. Pareiškėja nurodo, kad Kapinėse nėra nei nusileidimo takų, nei turėklų. Pareiškėja informavo, kad ji yra su negalia ir negali prieiti prie savo tėvų kapavietės.

Vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, Lygių galimybių kontrolierė 2024 m. rugsėjo 17 d. raštu Nr. (24)SN-193)S-456 (toliau – Raštas) kreipėsi į Giedraičių seniūniją ir Molėtų rajono savivaldybės (toliau – Savivaldybė) administraciją bei paprašė motyvuotai paaiškinti ir atsakyti: ar gali patvirtinti paminėtas aplinkybes; ar Kapinės priklauso Molėtų rajono savivaldybei; kas atsakingas už vykdytą Kapinių rekonstrukcijos projektą; kas vykdė Kapinių rekonstrukciją; kas užsakė Kapinių rekonstrukcijos darbus; ar kapinių rekonstrukcija yra užbaigta; ar planuojant kapinių rekonstrukcijos darbus, buvo įvertinti asmenų su negalia poreikiai; jei taip, kokių sprendimų imtasi jų poreikiams užtikrinti; jei ne, kaip planuota spręsti asmenų su negalia prieinamumo prie reikiamų kapaviečių klausimus; ar takai Kapinėse yra pakankamai saugūs ir pritaikyti asmenims su judėjimo negalia, ar Kapinės yra pritaikytos asmenims su judėjimo negalia savarankiškai ir saugiai judėti; kokių priemonių imtasi (ketinama imtis), siekiant sudaryti sąlygas asmenims su judėjimo negalia laisvai judėti Kapinėse; ar buvo (yra gauti) asmenų kreipimaisi (skundai), susiję su prieinamumu (jei taip – kokie šių kreipimųsi (skundų) nagrinėjimo rezultatai; ar

Kapinės atitinka statybų reglamentų, įtvirtinančių aplinkos pritaikymo standartus asmenims su negalia, reikalavimus.

Taip pat prašyta pateikti ir kitą svarbią informaciją, susijusią su atliekamu tyrimu.

2024 m. gruodžio 16 d. el. paštu kreiptasi į Savivaldybės administraciją prašant atsakyti: ar baigti rekonstrukcijos darbai Kapinėse; ar buvo vertinti ir ar buvo nustatyti prieinamumo (aplinkos pritaikymo asmenims su negalia) trūkumai Kapinėse; kokie buvo nustatyti trūkumai; ar pašalinti nustatyti trūkumai; ar pagrindiniai takai yra pritaikyti ir saugiai prieinami asmenims su judėjimo negalia; ar įrengti turėklai.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2024 m. rugsėjo 30 d. Tarnyboje gautas Savivaldybės administracijos direktoriaus atsakymas į Raštą (toliau – Savivaldybės administracijos atsakymas), kuriame pateikti paaiškinimai.

Savivaldybės administracija atsakyme nurodė, kad iš dalies patvirtina Rašte nurodytas aplinkybes bei pažymėjo, kad Kapinės priklauso Molėtų rajono savivaldybei. Taip pat nurodė, kad skundų dėl Kapinių prieinamumo anksčiau nebuvo gauta.

Savivaldybės administracija paaiškino, kad „Giedraičių miestelio kapinių rekonstrukcijos projektą užsakė ir viešąjį pirkimą vykdė Molėtų rajono savivaldybės administracija. Viešojo pirkimo laimėtojas UAB „Dujų centras“ 2016-2017 m. parengė techninį darbo projektą. Projekto rengėjas yra atsakingas už statybų reglamentų, įtvirtinančių aplinkos pritaikymo standartus asmenims su negalia, reikalavimų atitikimą darbo projekte. Pagal šiuo metu turimą informaciją kapinių rekonstrukciją planuojama baigti 2024 m. rugsėjo 30 d. Giedraičių miestelio kapinėse takai įrengiami pagal UAB „Dujų sfera“ parengtą projektą, kuriame patvirtintas atitikimas galiojantiems statybos reglamentams. Gavus informaciją apie pateiktą asmens skundą, artimiausiu metu bus peržiūrėti Giedraičių miestelio kapinių projekto sprendiniai ir įvertinta situacija vietoje. Projektą rengė kvalifikuotas (atestuotas) projekto vadovas. Atsakomybė už projekto atitikimą teisiniams aktams atitenka projekto vadovui, parengusiam projektą. Kadangi yra pateiktas skundas, o rekonstrukcijos darbai nėra baigti, įvertinus situaciją vietoje galima bus spręsti dėl statybų reglamentų, įtvirtinančių aplinkos pritaikymo

standartus asmenims su negalia, reikalavimų atitikimo. Pažymėtina, jog artimiausiu metu planuojama atlikti patikrą vietoje ir įvertinti projekto sprendinius. Atitinkamai bus planuojamos priemonės pašalinti statybų reglamentų, įtvirtinančių aplinkos pritaikymo standartus asmenims su negalia, reikalavimų neatitikimus, jeigu tokių būtų nustatyta.“

2024 m. gruodžio 17 d. iš Savivaldybės administracijos gautas el. laiškas, kuriame pateikta ši informacija: „informuojame, kad rekonstrukcijos darbai Molėtų rajono Giedraičių kapinėse (toliau – Kapinėse) baigti 2024 m. rugsėjo 30 d. Pažymime, kad darbai Kapinėse atlikti pagal 2016-2017 m. parengtą techninį darbo projektą, kuriame kvalifikuotas (atestuotas) projekto vadovas patvirtinto atitikimą tuo metu galiojusiems statybos reglamentams. Kapinėse, atlikus patikrą vietoje, buvo įvertinti ir nustatyti prieinamumo (aplinkos pritaikymo asmenims su negalia) trūkumai. Nustatyta, kad didžioji dalis pagrindinių takų Kapinėse yra pritaikyti asmenims su negalia. Molėtų rajono savivaldybės administracija 2025 m. pavasarį, kai bus tinkamos oro sąlygos, numato atlikti korekcijas, siekiant užtikrinti papildomą privažiavimą prie Kapinių bei įrengti Kapinėse reikiamą kiekį turėklų prie pagrindinių takų.“

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar Savivaldybė, kurios užsakymu buvo vykdomi Kapinių rekonstrukcijos darbai, užtikrino, kad Kapinės būtų prieinamos asmenims su judėjimo negalia ir nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostatų. Pagal jį valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pagal kompetenciją privalo užtikrinti lygias galimybes, nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, teikiant administracines ir (ar) viešąsias paslaugas.

Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių konvencijos¹ (toliau – Konvencija) 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, pripažįsta, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs

---

¹ 2024 m. rugsėjo 27 d. autentiškas vertimas (Vyriausybės kanceliarijos posėdžių skyrius), <https://socmin.lrv.lt/public/canonical/1724900267/3014/JT+asmen%C5%B3+su+negalia+teisi%C5%B3+konvencija.LT.2024.08.27.pdf>

ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, draudžia bet kokį diskriminavimą dėl negalios ir garantuoja asmenims su negalia vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis). Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad asmenys su negalia galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant asmenims su negalia lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir pašalinimą, *inter alia* taikomos keliams. Be to, pagal Konvencijos 30 straipsnį valstybės, šios Konvencijos šalys, privalo imtis visų atitinkamų priemonių, užtikrindamos, kad asmenys su negalia turėtų galimybę patekti į kultūros renginių ar paslaugų vietas (1 dalies c punktas).

Jungtinių Tautų asmenų su negalia teisių komitetas 2014 m. gegužės 22 d. Konvencijos 9 straipsnio „Prieinamumas“ Bendrojoje pastaboje Nr. 2 (toliau – Pastaba) nurodė, jog prieinamumas yra asmenų su negalia gyvenimo savarankiškai ir visapusiško bei lygiateisio dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida. Be fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumo asmenys su negalia neturės lygių galimybių dalyvauti visuomenės gyvenime (Pastabos 1 straipsnis). Svarbu, kad prieinamumo klausimas būtų sprendžiamas visais aspektais, apimant fizinę aplinką, transportą, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas. Subjektų, valdančių pastatus, transporto infrastruktūrą, transporto priemones, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas, juridinio asmens statusas ir viešasis ar privatus pobūdis nebeakcentuojami. Visuomenei tiekiamos prekės, produktai ir teikiamos paslaugos turi būti prieinami visiems, neatsižvelgiant į tai, ar juos / jas valdo ir (arba) tiekia / teikia valstybės institucija, ar privati įmonė. Asmenys su negalia turėtų turėti vienodas galimybes naudotis visomis visuomenei tiekiamomis prekėmis, produktais ir teikiamomis paslaugomis taip, kad būtų užtikrintos veiksmingos bei vienodos galimybės ir gerbiamas jų orumas. Toks požiūris kyla iš draudimo diskriminuoti; prieinamumo galimybių neužtikrinimas turėtų būti laikomas diskriminacija, nesvarbu, ar kaltininkas yra viešasis, ar privatus subjektas. Prieinamumas turėtų būti užtikrintas

---

visiems asmenims su negalia, nepaisant negalios pobūdžio, neišskiriant jų jokiais pagrindais – rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitų įsitikinimų, nacionalinės ar socialinės kilmės, turto, gimimo ar kitokios padėties, teisinės ar socialinės padėties, ar amžiaus. Sprendžiant prieinamumo klausimą reikėtų ypač atsižvelgti į asmenų su negalia lyties ir amžiaus aspektus (Pastabos 13 straipsnis).

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (be kitų, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d., 2019 m. sausio 11 d., 2023 m. spalio 4 d. nutarimai).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalį, diskriminacija – tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalyje apibrėžiama kaip elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalį, netiesioginė diskriminacija – veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai

yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis. Sąlygų nesudarymas negalią turintiems asmenims gauti paslaugas galėtų būti laikomas netiesiogine diskriminacija negalios pagrindu.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio (aptariamam atveju – dėl negalios) priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Jau anksčiau minėtoje Konvencijoje įtvirtintas reikalavimas užtikrinti fizinės aplinkos prieinamumą asmenims su negalia įtvirtintas ir Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme, kurio 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad asmuo su negalia turi teisę į prieinamą aplinką visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje.

Pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnį, savarankiškosios savivaldybės funkcijos yra teritorijų planavimas, savivaldybės bendrojo plano ar savivaldybės dalių bendrųjų planų ir detaliųjų planų sprendinių įgyvendinimas (19 punktas), ritualinių paslaugų teikimo užtikrinimas ir kapinių priežiūros organizavimas (41 punktas).

Taigi, remiantis jau minėtu reglamentavimu, žmonės su negalia turi teisę į prieinamą aplinką visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, įskaitant kapines.

Tyrimas dėl Kapinių prieinamumo asmenims su negalia pradėtas gavus Pareiškėjos Skundą dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu Giedraičių kapinėse vykstant rekonstrukcijos darbams. Pareiškėja kreipėsi dėl to, kad rekonstruojant takus Kapinėse nebuvo atsižvelgta į asmenų su negalia poreikius. Ji Skunde nurodė, kad Kapinėse nėra nei nusileidimo takų, nei turėklų. Pareiškėja informavo, kad ji yra su negalia ir negali prieiti prie savo tėvų kapavietės.

Savivaldybės administracija atsakyme nurodė, kad iš dalies patvirtina Rašte nurodytas aplinkybes bei pažymėjo, kad Kapinės priklauso Molėtų rajono savivaldybei.

Tyrimo metu nustatyta, kad Kapinių rekonstrukcijos projektą užsakė ir viešąjį pirkimą vykdė Savivaldybės administracija. Viešojo pirkimo laimėtojas UAB „Dujų centras“ 2016–2017 m. parengė

techninį darbo projektą. Kaip nurodoma Savivaldybės atsakyme, būtent projekto rengėjas yra atsakingas už statybų reglamentų, įtvirtinančių aplinkos pritaikymo standartus asmenims su negalia, reikalavimų išpildymą darbo projekte. Kapinėse takai įrengiami pagal UAB „Dujų sfera“ parengtą projektą, kuriame patvirtintas atitikimas galiojantiems statybos reglamentams.

Savivaldybės administracija atsakyme pažymėjo, kad Kapinių rekonstrukciją planuojama baigti 2024 m. rugsėjo 30 d., o gavus informaciją apie pateiktą asmens skundą, bus peržiūrimi Kapinių projekto sprendiniai ir įvertinta situacija vietoje bei atitinkamai bus planuojamos priemonės pašalinti statybų reglamentų, įtvirtinančių aplinkos pritaikymo standartus asmenims su negalia, reikalavimų neatitikimus, jeigu tokių būtų nustatyta.

Remiantis tyrimo metu gautais Savivaldybės administracijos paaiškinimais, nustatyta, kad rekonstrukcijos darbai Kapinėse yra baigti. Rekonstrukcija vykdyta pagal 2016–2017 m. parengtą techninį projektą (kuris atitiko tuo metu galiojusių statybos reglamentų reikalavimus). Asmenims su judėjimo negalia prieinamumas yra iš dalies užtikrintas ir, kaip patvirtina Savivaldybės administracija, daugelis pagrindinių takų Kapinėse yra pritaikyti asmenims su negalia. Savivaldybės administracija suinteresuota dar labiau pagerinti prieinamumą Kapinėse bei numatė 2025 m. pavasarį atlikti papildomus darbus gerinant prieinamumą, privažiavimą, papildomai įrengti turėklus prie pagrindinių takų.

Remiantis nustatytais aplinkybėmis, atsižvelgiant į tai, kad Kapinių rekonstrukcija vykdyta pagal galiojančius statybų techninius reglamentų reikalavimus, daugelis Kapinių takų yra pritaikyti asmenų su negalia poreikiams, numatyta atlikti papildomus Kapinių pritaikymo darbus, nėra pagrindo teigti, kad Molėtų rajono savivaldybė pažeidė Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 4 punkto nuostatas.

Kartu pažymėtina, jog pagal Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 2 dalį lygių galimybių kontrolierius, be kita ko, teikia išvadas ir rekomendacijas bet kokiais su diskriminacija susijusiais klausimais dėl šio įstatymo įgyvendinimo, taip pat pasiūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl lygių teisių įgyvendinimo politikos prioritetų. Pabrėžtina, kad galimybė nekliudomai ir savarankiškai aplankyti artimųjų kapus yra svarbi saugant artimųjų atminimą, o tam tikrose situacijose gali būti laikoma teisės į privataus gyvenimo gerbimą dalimi. Todėl įvertinus šio tyrimo metu gautą medžiagą Molėtų rajono savivaldybei rekomenduojama tęsti inicijuotus veiksmus, vertinant prieinamumą asmenims su negalia viešose erdvėse, kad asmenys su negalia Kapinėse galėtų naudotis

tinkamai įrengtais takais ir kaip įmanoma labiau jaustųsi saugiai dėl fizinio aplinkos pritaikymo, galėtų nekliudomai ir savarankiškai patekti prie savo artimųjų kapų, o tais atvejais, kai dėl tam tikrų priežasčių prieinamumo prie atskirų kapų negalima užtikrinti visiškai (kaip antai, dėl siaurų priėjimų ar privačių asmenų įrengtų kapų apipavidalinimo), siekti užtikrinti kuo tinkamesnes sąlygas Savivaldybei žinomais atvejais asmenims su negalia patekti prie jų artimųjų kapų.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi lygių galimybių įstatymo 14 straipsniu, 16 straipsniu, 17 straipsnio 1,2 dalimis bei 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Nustatyti, kad Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 4 punktą nebuvo pažeistas.
2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Molėtų rajono savivaldybę.
3. Įpareigoti Molėtų rajono savivaldybę išnagrinėti šį sprendimą, teikiamas rekomendacijas dėl tolesnio prieinamumo Kapinėse gerinimo ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą informuoti Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas Regionų administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Seimo kontrolierė,
pavadojanti lygių galimybių kontrolierę

Jolita Miliuvienė